

Підготовка майбутніх вчителів до використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку

Шевчук Ірина Василівна¹

Опубліковано	Секція	УДК
22.05.2023	Освіта/Педагогіка	373.31: 796.332.063

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7966734>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Пріоритетним напрямком модернізації освіти є впровадження інноваційних технологій у процес викладання фізичної культури. Фізичне виховання направлене на фізичний розвиток, функціональне удосконалення організму, що є особливо актуальним у період активного поширення здорового способу життя у світі. Метою статті було дослідження особливостей використання інноваційних технологій під час фізичного виховання певної категорії учнів – дітей молодшого шкільного віку. Також одним із завдань було визначення основних етапів підготовки майбутніх вчителів до використання інновацій у своїй діяльності саме у напрямку фізичної культури. Розглянуто окремі види інноваційних технологій, які можна застосувати. Серед них заняття на тренажерах, використання мультимедійних засобів, впровадження в заняття нових видів спорту, ігрові технології, віртуальна реальність. Визначено й охарактеризовано основні етапи підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання.

Ключові слова: інноваційні технології, модернізація освіти, підготовка вчителів, фізичне виховання.

Preparation of future teachers for the use of innovative technologies in the process of physical education of children of primary school age

Annotation. In the modern world, there is an intensive reformation of the content of education and renewal of the forms and methods of the organization of education. These changes require the revision of traditional means and methods of teaching physical education. The priority direction of education modernization is the introduction of innovative technologies in the teaching of physical education. Physical education is a process aimed at physical development, and functional improvement of the body, which is especially relevant in the period of active spread of a healthy lifestyle in the world. Health is one of the most important conditions of every person, therefore it is recommended to improve physical condition from childhood. One of the aspects of improving children's health is conducting physical education classes. The purpose of the article was to study the peculiarities of the use of innovative technologies during the physical education of a certain category of students,

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна, 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 28, <https://orcid.org/0000-0001-9507-6048>

namely children of primary school age. Also, one of the tasks was to determine the main stages of training future teachers to use innovations in their activities specifically in the direction of physical culture. Such general concepts as "innovations", "innovative technologies", "physical education" are characterized. Some types of innovative technologies are considered, which can be used in this direction, including classes on simulators, the use of multimedia tools, the introduction of new types of sports into classes, game technologies, and virtual reality. Training programs for future physical education teachers should include such a component as mastering innovative technologies, which will help increase their competence and improve their level of professional activity. The main stages of training future physical education teachers in the context of active use of innovations in the educational process were defined and characterized.

Keywords: innovative technologies, modernization of education, physical education, teacher training.

Вступ

Зі вступом в інформаційну епоху світ щодня активно розвивається. Новітні технології спрощують життя людей та широко поширюються в навчальному процесі. Проте доволі часто освіта зберігає свій традиційний зміст і відмежовується від сучасних методів та засобів навчання, хоча введення коректив та створення перспективних актуальних умов є сьогодні дуже важливим.

Фізичне виховання займає вагоме місце в загальній системі освіти. Вчителі фізичного виховання повинні сьогодні володіти не лише високою фаховою компетентністю, а й орієнтуватися, як застосовувати інноваційні методи й моделі навчання. Сучасна система освіти потребує вдосконалення навчального процесу та посилення його ефективності, а також використання інноваційних технологій на всіх заняттях. Виникає питання щодо підвищення в дітей мотивації та інтересу до уроків фізичної культури, а також щодо формування нових знань та розвитку нових рухових навичок. В цьому контексті набуває актуальності застосування інноваційних технологій у фізичній культурі, що сприяють вирішенню цих завдань.

Поняття інноваційних технологій та їхнього використання в освітньому процесі активно досліджувалося вітчизняними й зарубіжними вченими. Наприклад, А. Ваколюк та інші розглянули основні переваги впровадження інноваційних технологій у процес саме фізичного виховання [1]. О. Римар та О. Ханікянц зазначили, що їх введення у фізичне виховання молодших школярів є одним з можливих шляхів оптимізації фізкультурної освіти молодого покоління. На їхню думку, одним із інноваційних інструментів, який викладачі повинні впроваджувати в процес фізичного виховання, може стати дитячий фітнес [9].

Н. Мельник зі свого боку зазначила, що якісне функціонування сучасної освіти неможливе без використання різноманітних інноваційних технологій, зокрема інформаційних, комунікаційних, комп'ютерних. Вдало сформована система фізичного виховання сукупно із застосуванням інноваційних технологій значно підвищує ефективність занять з фізичного виховання [5].

Л. Котенджи та інші автори у своєму дослідженні висвітлили питання модернізації процесу підготовки вчителів фізичного виховання в закладах освіти України. Одним із найважливіших пунктів модернізації являється поліпшення професійної підготовки майбутніх спеціалістів за допомогою інноваційних технологій. Важливим у процесі оновлення підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання є впровадження інтерактивних методів навчання та сучасних технологій, які згодом вони зможуть використовувати й у власній діяльності [3].

О. Лисенко та О. Шукатка розглянули основні терміни, мету та завдання інноваційних технологій та з'ясували їхню сутність у системі занять фізичної культури саме у початкових класах. Застосування інноваційних інструментів під час фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку є передовсім творчим підходом до педагогічного процесу з метою підвищення інтересу до занять спортом [4].

С. Моїсєєв дослідив та розкрив розбіжності між класикою та інноватикою у фізичному вихованні здобувачів освіти. Сучасний вчитель має допомогти юному поколінню відкрити для себе світ фізичної культури та спорту й подарувати школярам радість від занять фізкультурно-оздоровчою діяльністю. Оновлена фізична культура є важливою складовою Нової української школи [6].

Актуальність цього дослідження зумовлена потребою висвітлення питання застосування інноваційних технологій у процесі фізичного виховання, що сприяє нормальному фізичному розвитку дітей молодшого шкільного віку та вдосконаленню різних рухових навичок.

Мета статті – проаналізувати основні аспекти процесу підготовки майбутніх вчителів до впровадження інноваційних технологій у процес фізичного виховання саме дітей молодшого шкільного віку.

Результати

Фізична культура вкрай важлива для підвищення стану фізичної підготовленості та покращення стану здоров'я особи. Однак традиційних методів фізичного виховання не завжди достатньо для розширення функціональних здібностей і зміцнення здоров'я як дорослих, так і дітей. Крім того, багатьом закладам освіти бракує необхідного обладнання та матеріально-технічної бази. Це призводить до втрати інтересу учнів до занять з фізичного виховання та зниження рівня фізичної активності. Тому освітній процес потребує впровадження інноваційних форм, методів та інструментів навчання.

Однією з важливих складових загального потенціалу фізичного виховання є його вплив не лише на рухову сферу життя людини, а й на інші, зокрема на духовну, соціальну та особистісну. Як складова частина виховання людини та як педагогічний процес фізичне виховання представляє систему організованих занять і тренувань, що направлені на вдосконалення та розвиток рухових якостей і функцій організму людини, а особливо дитини [6].

Зазвичай в педагогічному процесі фізичного виховання використовують різні форми занять, на яких учні освоюють цей предмет, збагачуючи свою фізичну культуру. Загальна педагогічна спрямованість та зміст, який сприяє вирішенню завдань фізичного виховання, передбачено структурою занять з фізичної культури.

Інноваційний розвиток фізкультурної роботи відбувається за такими векторами (рис. 1):

Загалом інновацією являється елемент педагогічної системи, за допомогою якого створюється можливість ефективного вирішення поставлених завдань, що відповідають тенденціям розвитку суспільства. Іншим визначенням інновації можна вважати новизну, що кардинально змінює результати навчального процесу, створюючи нові освітні й виховні системи.

Інновація одночасно являється процесом та його продуктом (результатом) й означає часткову або масштабну зміну стану певної системи або ж діяльності людини. Результатом інновації є процес формування чогось нового, що має конкретну назву «новація».

Рис. 1. Основні вектори інноваційного розвитку фізичного виховання
Джерело: [2].

До інновацій педагогічного інструментарію потрібно віднести:

- ігрові та сюжетні методики;
- колове тренування;
- дистанційні, гейміфікаційні та інформаційно-комунікаційні технології;
- нестандартне та інноваційне обладнання;
- компетентнісний, індивідуальний, диференційований, креативний, спортифікаційний та особистісно орієнтований підходи.

Інноваційна діяльність будь-якого вчителя полягає в адаптації традиційних методів і форм навчання до сучасних умов розвитку освітнього середовища й у розробці нових цілей і засобів їх досягнення. Вона є формою креативної та результативної праці особистості. Сучасні вимоги до педагогічної освіти призводять до фундаментальних змін підходів до неї. Актуальності набуває системний підхід до інтеграції всього змісту навчання, що забезпечує цілісну освіту, яка відображає структуру діяльності майбутнього вчителя. В контексті підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання найбільш значущі положення полягають у [3]:

- встановленні особистісно орієнтованої, гуманістичної парадигми освіти;
- поступовому входженні вітчизняної вищої школи в європейський і світовий освітній простір;
- сучасних ідеях і концепціях педагогічної освіти.

Інноваційні технології складаються з різних способів організації освітнього процесу, які створюють оптимальні можливості для навчання учнів молодшого шкільного віку. Такі технології не лише мають предметний зміст, а й спеціальні методи влаштування видів діяльності дітей, що створюють найсприятливіші можливості для навчання. Окрім того, інноваційні технології повинні містити певну сукупність дій і процедур, що сприяли б інструментальному забезпеченню досягнення результату під час навчально-виховного процесу. Заняття з фізичного виховання мають важливе значення саме для молодших школярів, з огляду на їхній фізичний та розумовий розвиток.

Одним з головних принципів використання інноваційних технологій у фізичному вихованні є систематичне навчання. Цей принцип полягає в тому, що пізнання навколишнього світу можливе лише у певній послідовній системі. Він вимагає систематичного формування знань, вмінь та навичок, а також логічного зв'язку кожного елементу навчального матеріалу з іншим.

Іншим важливим принципом є доступність. Вчитель повинен послуговуватися методом наочності для того, щоб дитина легше розуміла, як правильно виконувати ту чи іншу вправу. Рекомендується спиратися на принцип усвідомленості й активності для кращого розуміння та засвоєння дітьми нового матеріалу [5].

Впровадження деяких видів спорту в заняття з фізичної культури є прикладом успішного використання інновацій. Учням подобаються й викликають їхній інтерес такі види спорту [4]:

- футзал;
- сфотбол;
- скейтбординг;
- флорбол;
- хортинг;
- різновиди аеробіки.

Окремим прикладом є введення в заняття фізичною культурою японського бойового мистецтва дайто-рю айкі-дзюдзюцу. Завдяки цьому значно збільшуватимуться різні фізичні показники учнів, а саме: гнучкість, швидкість реакції, витривалість, спритність, посилюватиметься самоконтроль. Тому в підготовці майбутніх вчителів фізичного виховання ознайомлення із цією складовою занять має бути обов'язковим, оскільки це допоможе підвищити рівень ефективності фізичного виховання та залучити більше дітей до активних видів діяльності [10].

Також деякі науковці вважають досить дієвими в процесі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку такі інноваційні технології:

- інтерактивний методично-організаційний комплекс, який належить до інформаційних технологій навчання й дає можливість використовувати нестандартні джерела інформації (соціальні мережі, сайти Інтернет-мережі);
- кооперативно-групове навчання, яке сприяє самостійному формуванню фізичних якостей та удосконаленню окремих вмінь;
- використання мультимедійних технологій.

Наприклад, застосування мультимедійних презентацій на уроках фізичного виховання допоможе детально передати весь необхідний теоретичний матеріал, що збільшить ефективність навчального процесу. Такий вид подачі теорії можна застосовувати під час розгляду та вивчення техніки виконання певних рухів.

Доступно пояснити правила різних спортивних ігор, тактику гравців або біографії спортсменів також можна за допомогою презентацій. Створення спеціальних відеороликів може стати в нагоді для проведення зарядки або комплексу вправ із музичним супроводом [7].

Одним із інноваційних засобів оптимізації процесу фізичного виховання молодших школярів, на який майбутні вчителі повинні звернути увагу, являється фітнес. Дитячий фітнес передбачає використання елементів звіроаеробіки під спеціальний музичний супровід, вправи ігрофітнесу, ігровий стретчинг. Добре підібрана музика встановить темп виконання певних вправ, полегшить дітям роботу й дасть їм змогу емоційно розслабитися. Рекомендовано реалізовувати ці елементи в поєднанні з такими інноваційними підходами [2]:

- урок-казка;
- урок-гра;

- урок-змагання;
- урок-подорож.

Методи навчання з елементами рекомендовані для впровадження у навчальний процес дітей молодшого шкільного віку. Ця методика є доступною та простою, а тому легко сприймається учнями. Також важливою перевагою являється знаходження в колективі, під час якого діти навчаються спілкуватися між собою та розвивають навички роботи в групах.

Використання всіх зазначених елементів сприятиме значному покращенню показників фізичного розвитку дітей і свідчитиме про ефективність педагогічної діяльності вчителя [9].

Провідною інноваційною технологією є спортивно-орієнтоване фізичне виховання, яке базується на застосуванні спортивних ігор та інших видів спорту. Під час таких уроків поширеним є колове тренування, завдяки якому в дітей виникає інтерес та мотивація до систематичних фізкультурних занять.

Останнім часом виникли нові педагогічні технології та інноваційні підходи, які слугують базою для сучасної системи формування цінностей фізичної культури. Філософсько-культурологічний підхід до організації навчального процесу фізичного виховання обумовлює необхідність формування фізичної культури особистості учня.

Для покращення освіти майбутніх вчителів потрібно поєднати інноваційні підходи, спрямовані на вирішення найактуальніших проблем, зі збереженням традиційних цінностей і національних особливостей. Для ефективної підготовки викладачів фізичного виховання були розглянуті стандарти й інноваційні моделі, які дозволяють формувати їхні професійні навички й використовувати новітні технології в навчальному процесі.

Важливу роль у підготовці майбутніх вчителів фізичного виховання до використання інноваційних технологій у своїй діяльності є застосування імерсивних технологій, в тому числі й віртуальної реальності, розширеної реальності, інтерактивних додатків. Ці засоби дають можливість взаємодіяти з цифровим середовищем і бути частиною певних симуляцій. Застосування саме таких технологій здатне значно покращити якість навчання та забезпечити практичний досвід для майбутніх викладачів фізичної культури [3].

Вчитель фізичної культури повинен розуміти, що його основними завданнями під час використання інноваційних технологій є правильний підбір форм і методів роботи на уроці. Вони мають направлятися на формування в учнів свідомого ставлення до свого стану здоров'я й рівня фізичної підготовки.

Для проведення інноваційних уроків вчителю, окрім теоретичної та методичної підготовки, необхідні ще й навички креативного мислення для вирішення ряду освітніх завдань.

Загалом основні етапи підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до використання інноваційних технологій можна розглянути за допомогою таблиці 1.

Таблиця 1

Основні етапи підготовки майбутніх вчителів до використання інноваційних технологій у процесі фізичного виховання молодших школярів

Етап підготовки	Характеристика
Ознайомлення з інноваційними технологіями та їхніми особливостями	На цьому етапі майбутні вчителі знайомляться з можливостями та принципами використання інноваційних технологій, зокрема в напрямку фізичного виховання, досліджують різні інструменти.
Теоретична підготовка	Майбутні вчителі вивчають теоретичні

	аспекти застосування інноваційних інструментів у процесі фізичного виховання учнів, їхні основні принципи та методи роботи, а також різноманітні психологічні аспекти.
Практична підготовка	Етап характеризується можливістю вчителів практично використати певні інноваційні технології.

Джерело: власне розроблення авторів.

Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес, а саме в процес фізичного виховання, дає змогу враховувати всі відмінні особливості учнів. Інноваційні технології дозволяють досягти позитивних результатів під час спільної роботи вчителя та учнів, тому важливим аспектом є педагогічна майстерність, яка полягає у вдалому володінні методикою навчання та виховання, а також у творчому застосуванні інноваційних досягнень.

Результати впровадження інноваційних технологій у фізичне виховання дітей наведені на рисунку 2.

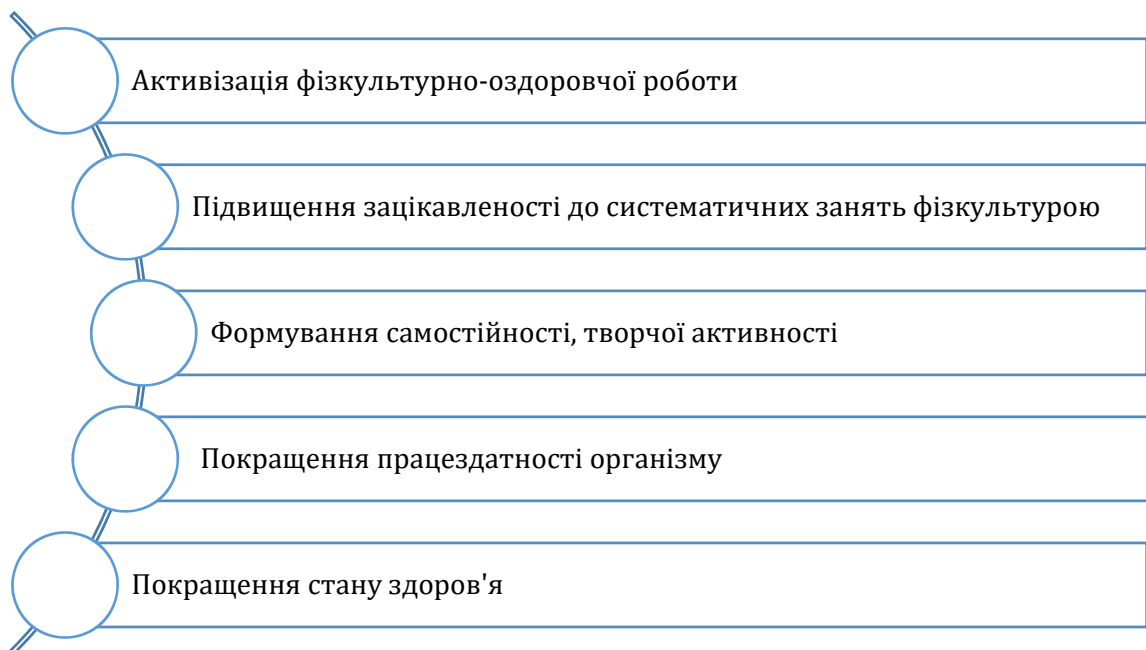

Рис. 2. Результати впровадження інноваційних технологій

Джерело: власне розроблення авторів.

Фізичне виховання направлене на розвиток рухової активності учнів і сприяє формуванню навичок комунікації, мовленнєво-рухової координації та здатності до невербального спілкування через дії [6]. Вчитель також повинен володіти цими навичками, оскільки вони є важливими для успішного проведення практичних занять з фізичного виховання.

Зміни в сучасному суспільстві неможливі без наявності духовного потенціалу особистості. Закон України «Про освіту» звертає увагу на те, що в умовах переходу до гуманного демократичного суспільства система виховання повинна базуватися на духовних цінностях [8]. Тому для гармонійного розвитку та виховання юного покоління необхідне створення відповідних умов. Збереження фізичного й психічного

здоров'я дітей є одним із найважливіших завдань сучасного суспільства й освітнього процесу зокрема, а фізичне виховання напряду пов'язане із цим завданням.

Молодший шкільний вік – це головний період набуття соціального досвіду та формування орієнтації на здоровий спосіб життя, що є однією з умов функціонування механізмів розвитку особистості та організації її життєдіяльності [1].

Якісне викладання фізичної культури передбачає застосування сучасних норм інноваційних технологій. Важливим фактором є зацікавленість дітей виконанням вправ і завдань, та й загалом заняттям. Необхідно також забезпечувати правильне навантаження та чергування різноманітних завдань різної інтенсивності. Рухова активність має приносити задоволення дітям, тому використовувати інноваційні технології потрібно в кожному навчальному закладі й під час кожного заняття.

Висновки

Впровадження інноваційних технологій у фізичне виховання молодших школярів дає змогу змінити традиційний зміст уроку, підвищити емоційність і насиченість, зацікавлення учнів. Використання цього типу технологій сприяє підвищенню мотивації учнів до фізичного виховання, що є особливо важливим в умовах активного поширення здорового способу життя у світі.

Значущою є правильна підготовка майбутніх вчителів до впровадження інновацій у процес фізичного виховання. Поєднання теоретичної та практичної підготовки, детальне ознайомлення з принципами функціонування інноваційних інструментів дозволить ефективно впроваджувати нові підходи й методи в заняття з фізичної культури. Вчитель фізичної культури повинен розуміти, що його основними завданнями під час використання інноваційних технологій є правильний підбір форм і методів роботи на уроці, які мають бути направлені на формування в учнів свідомого ставлення до свого стану здоров'я та рівня фізичної підготовки.

Інноваційні технології дозволяють досягти позитивних результатів під час спільної роботи вчителя та учнів, тому важливим аспектом являється педагогічна майстерність, яка полягає у вдалому володінні методикою навчання та виховання, а також у творчому використанні інноваційних досягнень.

Перспективами подальших досліджень може бути ефективність застосування конкретних інноваційних технологій у процесі фізичного виховання як учнів молодшого шкільного віку, так і більш дорослих.

Список використаних джерел

1. Ваколюк А., Шелюк В., Симонович Н. Інноваційні технології у системі фізичного виховання здобувачів вищої освіти. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 14. С. 128–134. DOI: <http://dx.doi.org/10.35619/iiv.v1i14.431> (дата звернення: 16.04.2023).
2. Гоголева О. М., Волошина А. О. Інноваційні методи на заняттях з фізичного виховання. *Сучасний рух науки* : тези доп. XII міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Дніпро, 1-2 квітня 2021 р.). Дніпро, 2021. Т. 1. С. 372–374. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/d728cf08-38f1-4c06-874b-35525f669163/content?page=372> (дата звернення: 16.04.2023).
3. Котенджи Л. В., Дека І. П., Бойченко С. В. Модернізація процесу підготовки викладачів фізичного виховання у вищих навчальних закладах України: стандарти, інноваційні моделі. *Академічні візії*. 2023. № 17. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/267/249> (дата звернення: 16.04.2023).
4. Лисенко О. Р., Шукатка О. В. Застосування інноваційних технологій на уроках фізичної культури у початкових класах. *Інноваційні практики наукової освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 8–11 грудня

- 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 299–301. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35354/98907.pdf> (дата звернення: 16.04.2023).
5. Мельник Н. Застосування інноваційних технологій у фізичному вихованні. *Студентський науковий вісник*. 2020. № 45. С. 168–171. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17017/1/67_Melnyk.pdf (дата звернення: 16.04.2023).
 6. Моїсєєв С. О., Гузар В. М., Свирида В. С. Нова фізична культура у вимірах інновацій. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*. 2021. Т. 1. С. 91–94. URL: <http://economy.chdu.edu.ua/index.php/wissn015/article/view/224400> (дата звернення: 16.04.2023).
 7. Мостецька О. І., Лаврін Г. З. Застосування сучасних гаджетів у процесі фізичного виховання. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти*. 2022. Т. 1. С. 142–145. URL: <http://journals.urau.ua/pprsievnz/article/view/252684> (дата звернення: 16.04.2023).
 8. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII : станом на 1 січня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 16.04.2023).
 9. Римар О., Ханікянц О. Ефективність використання засобів дитячого фітнесу в процесі фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту (м. Луцьк, 21–22 травня 2020 року)*. Луцьк, 2020. С. 261–263.
 10. Шавель Х.Є., Концовська С. Я. Функціональні можливості дихальної та серцево-судинної систем організму юних спортсменів 7-10 років, які займаються дайто-рю айкі-дзюдзюцу. *Традиції та новації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації* : зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2021. С. 66–70.